

“Nogle gange skal man bare lytte”

Marianne Moyaerts nyeste forskning om venlighedskultur, dialogkrav og indbygget racisme i religionsteologien

HYBEN SCHROLL

Teolog

Fagjournaliststuderende ved Danmarks
Medie- og Journalisthøjskole

Reportage fra den 11. Nordiske Dialogkonference med temaet “Nordiske majoritetskirker og det oprindelige religionsmøde belyst igennem dialog, identitet og åndsfrihed” med Folkekirke & Religionsmøde som vært:

Den Nordiske Dialogkonference afholdes hvert 1 ½ år og går på skift mellem de nordiske lande. I år foregår konferencen i København i Diakonissestiftelsens højloftede lokaler på Peter Bangs Vej.

Bibelskrifter pryder væggene og fortæller historien om rummenes tidligere funktion, da de var hjemsted for 70-80 søstre. “Hvor to eller tre er forsamlet i mit navn,” står der i den tidligere dagligstue, hvor kaffen serveres og snakken går blandt deltagerne i pauserne.

Marianne Christiansen, biskop over Haderslev Stift, byder velkommen til konferencen. Hun understreger, hvordan Norden er bundet sammen af en fælles historie, geografi, sprog og kultur. Men også af havet og naturen. Selvom mange kæmper med at forstå nabosprogene, foregår konferencen på skandinavisk. Eneste undtagelse er oplægget fra den hollandske professor i interreligiøse studier og religionsteologi Marianne Moyaert fra Det Katolske Universitet Leuven i Belgien.

Marianne Christiansen mener, at Norden har noget at bidrage med til verden. Hun nævner bl.a. en mere fair fordeling af verdens goder og vores fokus på klima. Men særlig dialogen har en særstatus i de nordiske samfund. Temaet for årets konference er forholdet mellem majoritetskirker og minoriteter, og hvordan vi omgås med hinanden med de kulturelle og religiøse forskelligheder, der kan give spændinger.

I år er der en særlig opmærksomhed på Grønland og majoritetskirkens forhold til oprindelige folk. Hvordan man er en meningsfuld kirke i forskellighed.

“Med Grundloven i 1849 blev det tilladt at være andet end evangelisk-luthersk kristen. Men har vi egentlig opdaget det?” spørger Marianne Christiansen med et glimt i øjet. Hun fortsætter: “Der er mange ting, vi ikke kan være stolte af i forhold til minoriteter og andre troende. Der er et fortsat arbejde, der skal gøres. Det kræver, at vi lytter og tør spørge om det, vi ikke forstår.”

Konferencen består desuden af praksiserfaringer fra forskellige aktører og landerapporter, hvor tilhørerne kan blive klogere på, hvordan der arbejdes med dialog i de andre nordiske lande.

Et tema på dette års konference er, hvordan vi lever og bor sammen i åndsfrihed, når vi ikke deler samme tro og livsopfattelse. Deltagerne bliver bedt om at reflektere undervejs. Bl.a. får de spørgsmålet: Hvad har alle mennesker til fælles?

NÅR DIALOGEN BLIVER SVÆR

Fredens Hus er et lokalt dialogcenter i Gellerup i Aarhus. Gellerup er et boligområde med 10.000 mennesker i lejeboliger med omkring 80 forskellige etniciteter repræsenteret. Her er Niels Hviid præst i Gellerup Kirke og en del af Fredens Hus, hvor han er bestyrelsesformand. Kirken har været en aktiv dialogpartner gennem de seneste 48 år på flere planer.

Arbejdet i Fredens Hus er blevet vanskeliggjort af krigen i Gaza. Det fortæller Niels Hviid, der har et tæt samarbejde med mange af beboerne i Gellerup. Pludselig var der en anden dagsorden, der overtog alt andet.

“Jeg fik et telefonopkald fra en beboer, der ulykkeligt spurgte mig: “Er du helt ligeglad med, hvad der sker i Gaza? Hvorfor har du ikke ringet? Eller sendt en besked? Jeg troede, vi var venner.” Jeg kunne kun sige, at det var jeg ked af og lytte til hans sorg,” siger Niels Hviid.

Mange af beboerne trak sig fra bestyrelsen, og Niels Hviid blev bange for, at alt samarbejde var slut. Dialogarbejdet var kørt i grøften, og det er svært at nå hinanden igen.

“Der ligger et stort reparationsarbejde foran os, hvor vi som kirke befinder os i en udspændthed mellem mange holdninger og følelser. Vi må først og fremmest lytte,” siger Niels Hviid.

Kirken har faciliteret, hvad de kalder lytterunder, hvor det i første omgang handler om at høre og prøve at forstå hinanden. Ikke at diskutere, hvem der har ret i hvad.

Kirken afholder hver onsdag en fredsbøn, hvor alle kan komme og bede for fred. Uanset land og konflikt. Her kommer der både kristne og muslimer.

“Som kirke kan og skal vi ikke tage stilling til krige rundt om i verden, men vi kan vise solidaritet med dem, der lider. Jeg oplever, at vi har de samme længsler uanset, hvor vi kommer fra. Og at vi alle har brug for håb for fremtiden,” siger Niels Hviid.

“VI BLIVER NØDT TIL AT TURDE TALE OM RACE, HVIS VI ØNSKER FRED OG FORSONING.” PROFESSOR MARIANNE MOYAERT EFTERSPØRGER ET OPGØR MED FORTIDENS SYNDER

Det har været et ønske fra deltagerne i dialogkonferencerne, at der også blev indhentet viden fra den teologiske forskning. Derfor er oplægget fra professor i interreligiøse studier og religionsteolog Marianne Moyaert fra Det Katolske Universitet Leuven i Belgien set frem til med spænding.

RACISME ER INDLEJRET I KRISTENDOMMEN

Professor Marianne Moyaert ser det som et problem, at religionsteologien ofte ikke har beskæftiget sig med race og den indbyggede racisme, der er i kristendommen.

“Kristne vil meget gerne fejre den interreligiøse dialog og mangfoldighed, men “glemmer” kristendommens lange historie med fordomme og racisme,” siger hun.

Adskillelsen af religion og race er både historisk forkert og teologisk problematisk, hævder Marianne Moyaert. Vi bliver nødt til at indse, hvordan ‘den hvide kristne’ har påvirket teologien og især spørgsmålet om frelsen. At se racisme som noget, der ikke har at gøre med kristen teologi og dermed ikke forholde sig til den i den interreligiøse dialog er forkert.

Historisk set er religion og race tæt forbundne. Det ses i synet på ikke-kristne: Jøder, muslimer og såkaldte hedninge. De er gennem historien blevet racialiserede, dehumaniserede og behandlet som undermennesker.

“Rent teologisk mener jeg ikke, at vi lever op til at bidrage til frihed og frelse, hvis vi som kristne teologer ikke er villige til at se de mørke sider af vores historie i øjnene og konfrontere de syndige strukturer, om er en del af vores tradition,” siger Marianne Moyaert.

DEN INTERRELIGIØSE DIALOG SOM ET ‘HVIDT RUM’, DER NÆGTER AT SE FORTIDENS SYNDER I ØJNENE

Religionsteologer fremstiller oftest den interreligiøse dialog som et venligt og konstruktivt rum uden polemik. Et rum hvor mennesker med forskellige religiøse opfattelser, trospraksis og traditioner kan mødes neutralt og diskutere deres trossandheder om tilværelsen.

Konflikter og vold bliver set som udtryk for noget der hører en religiøs andethed til. Som noget der skal gøres op med og ikke hører til. Dialogen skal pege fremad for mennesker af forskellig tro. Væk fra fortidens stridigheder og frem mod forsoning og venskab. Fra fjendskab til solidaritet. Fra mistillid til gensidig tillid og forståelse.

Kirken præsenterer sig selv som det ledende eksempel, som initiativtager, der viser vejen for andre religioner. Næsten som noget der ligner tidligere tiders måde at missionere på.

“Hvis man derimod ikke ønsker samme konstruktive tilgang til den religiøse mangfoldighed, risikerer man at blive beskyldt for at sætte vores fælles fremtid over styr. Den kristne indsigt bliver set som universel og som et ideal for alle religioner,” siger Marianne Moyaert.

Race og racisme bliver placeret uden for kirken, der forbliver ren og usmittet af fortidens synder. Ved udelukkende at se kirken som dialogsøgende og frelsesorienteret bliver dens essens antiracistisk og skilt fra den racebaserede vold, som er en del af kirkens historie og kolonitiden i Europa.

Herved bliver interreligiøs dialog et rum for hvide, hvor bestemte sandheder om fortiden bliver undertrykt og marginaliserede (fx racisme, kolonialisme og undertrykkelse) og fortidens smerte hos andre befolkningsgrupper ikke anerkendes.

RACISME ER BÅDE ET HISTORISK, ETISK OG TEOLOGISK PROBLEM

“Dette er både historisk og etisk problematisk. For når kirken påstår uvidenhed om forholdet mellem race og religion og ikke vil tage ansvar for fortidens smerte, så opretholdes eksisterende uligheder, fordi de grundlæggende årsager til racisme ikke konfronteres og behandles,” siger Marianne Moyaert.

At forholde sig til fortiden er en forudsætning for, at der kan ske fremskridt og retfærdighed, og et inkluderende fællesskab kan skabes.

Ikke at forholde sig til forholdet mellem race og religion er således et teologisk problem, da det forhindrer kirkens forpligtelse til at arbejde for en bedre verden. Faktisk kompromitterer adskillelsen af race og religion kirkens ansvar for at søge forsoning, fred og retfærdighed, mener Marianne Moyaert.

Et eksempel er, når flere tusind års dokumenteret antisemitisme bliver affejet som ukristeligt og i modstrid med den sande kristendom. Så underkender man kristendommens rolle i jødeforfølgelserne og i skabelsen af antisemitiske skræmmelider som når det siges, at jøderne var skyld i Jesu død.

Når man således forsøger at placere racisme uden for kristendommen og kirken, så betyder det, at der er historier, der ikke bliver lyttet til og diskuteret. I stedet bliver villigheden til dialog en målestok for alle, der mistænkeliggøres, hvis ikke de ønsker at deltage i den.

Den interreligiøse dialog får dermed et hvidt og europæisk udgangspunkt, der vasker fortiden ren og undertrykker andre erfaringer med fx racisme. “Men problemet med racisme er så at sige indlejret og skabt i en kristen kontekst, og det kræver både et selvopgør og en selvindsigt, hvis vi vil forstå racismens væsen og oprigtigt søge en vej til fred og forsoning,” siger Marianne Moyaert.

HVORDAN RACIALISERING HAR FUNDET STED GENNEM KRISTENDOMMEN

Marianne Moyaert forstår racialisering gennem religion som en proces, hvor menneskets ydre fysiske træk bliver essentielle og kædes sammen med et religiøst tilhørsforhold. Kristendommen får status som den sande og frelsende religion og bliver forbundet med at være hvid. Alle andre bliver placeret på en skala, der afgør deres menneskelighed, civilisation og frelses-potentiale.

De, der ikke er hvide og kristne, bliver et problem: Kan de blive frelst? Kan de blive integreret i en europæisk civilisation? Hudfarve bliver afgørende for, hvor på skalaen, mennesket befinder sig. Hvidhed er frelse og sorthed lig med fordømmelse.

“I middelalderen associeres sorthed med syndighed og en dæmonisk karakter. Man så sorte som uciviliserede, barbariske og ikke-kristne. Man forestillede sig deres kroppe som vansirede og deres blod som urent, hvilket indikerede, at de var Sattans håndlangere. Sorthed blev et symbol på moralsk og åndelig korruption og med en iboende ondskab,” siger Marianne Moyaert.

I modsætning til dette blev hvidhed forbundet med uskyld og renhed og som repræsentant for den ideelle kristne identitet. Der bliver skabt en skarp modsætning mellem hvide menneskers renhed og retfærdighed og sorte menneskers moralske og åndelige fordærv.

Det betød helt konkret, at der blev sat spørgsmålstejn ved ikke-kristnes menneskelighed, hvilket retfærdiggjorde, at man behandlede dem som undermennesker.

“Europæiske hvide kristne blev set som standarden for menneskeheden: De var tættest på Gud og besad derfor det højeste frelsespotentiale. Frelse blev mulig for europæiske kristne, simpelthen i kraft af deres identitet. Et slags frelsesprivilegium,” siger Marianne Moyaert.

Oprindelige folk og ikke-europæiske grupper blev ofte stemplet som ‘vilde’ eller ‘hedninger’. De blev set som fjerne fra hvide kristne og europæiske normer og derfor længere fra Gud.

Den kristne mission overfor disse grupper blev derfor også et civiliserende projekt, hvor konvertering til kristendommen var forbundet med at tilslutte sig europæiske skikke og normer. Deres frelse blev mulig, hvis de tilpassede sig.

I bunden af dette hierarki var slavegjorte afrikanere. Slaveriets logik dehumaniserede afrikanere i en sådan grad, at deres potentiale for frelse blev betvivlet. I mange tilfælde blev deres frelse kun betragtet som opnåelig gennem en fuldstændig udslettelse af deres kulturelle og religiøse identiteter, hvilket gjorde dem til den gruppe med det laveste frelsespotentiale.

RELIGIONSTELOGI OG HVIDHEDENS PROBLEM

Ifølge Marianne Moyaert er det et grundlæggende problem i religionsteologien, at den vælger at se bort fra fortiden og derfor er med til at opretholde uretfærdigheder den dag i dag.

Hun medgiver, at sammenfiltreringen af race og religion er en kompleks størrelse, men at kristne har en forpligtigelse til både at være med til at kaste lys på det og være med til at løse det. For de er medskabere af problemet. Man bliver altså nødt til at se begrebet om frelse, et nøglebegreb i den kristne tradition, som en del af en lang historie, hvor andre mennesker blev dehumaniseret, hvis vi skal nå frem til en forsoning gennem den interreligiøse dialog.

Men hvorfor er der så stor uvillighed til at gøre dette? Marianne Moyaert køber ikke, at det udelukkende handler om manglende viden om racismens og religionens historie. Det handler snarere om, at det ikke er noget ‘mainstream-teologien’ har beskæftiget sig med. Det Marianne Moyaert kalder ‘den hvide teologi’.

“Viden om fx de teologiske begrundelser for slaveri af sorte mennesker og det kulturelle folkedrab på oprindelige folk begået af kristne kirker er overvejende blevet produceret af forskere, der arbejder indenfor feltet af minoritetsstudier på de religiøse områder, men den forbliver marginaliseret inden for den almindelige teologiske diskurs, som betegner sig selv som universel,” siger Marianne Moyaert.

Race er ikke en markør, der er relevant for mainstream-teologien. Mainstream-teologien ser sig selv som farveblind og universel. Den får dermed legitimitet til at præsentere sin teologi som dækkende for alle mennesker.

“Men at formulere teologi i universelle termer tjener som en måde at hævde ‘hvid magt’ på, som gør det muligt for hvide teologer at engagere sig i religiøs mangfoldighed og interreligiøs dialog uden at forholde sig til deres egen status og magt-position,” siger Marianne Moyaert.

For at komme disse problemer til livs er det afgørende at anvende en kritisk linse kaldet ‘kritisk epistemologi’. Marianne Moyaert har i dette oplæg valgt at zoome ind på begreberne ‘bevidst uvidenhed’, ‘uskyld’ og ‘hvid tale’ til at afdække og udfordre de skævheder, der er i den teologiske vidensproduktion.

KRITISK EPISTEMOLOGI: BEVIDST UVIDENHED, USKYLD OG HVID TALE

Kritisk epistemologi undersøger problemet med uretfærdighed og uligheder i vidensproduktion og vidensformidling. Formålet er at forstå, hvordan magtdynamikker afgør, hvad der er ‘sand’ viden, og hvordan en bestemt viden aktivt sættes til side, snarere end overses. Det er altså en værktøjskasse, der kan hjælpe os til at forstå, at uvidenhed ikke bare er mangel på viden, men ofte et bevidst valg om at forblive uvidende om visse sandheder.

Men hvorfor bevidst ignorere viden? Fordi der er viden og information, der er ubehagelig og ubelejlig. Bevidst uvidenhed hjælper med at opretholde status quo, og tjener dermed de allerede privilegeredes interesser. Ved at ignorere eksisterende problemer og hævde, at man ikke kender til dem, kan man forblive et rart sted - uden at behøve at ændre noget.

“Bevidst uvidenhed handler om at beskytte moralsk status: Folk ønsker at blive betragtet som ‘gode’. Som ‘uskyldige’. Begrebet ‘hvid uskyld’ refererer til en specifik tankegang eller holdning blandt hvide mennesker, hvor de ser sig selv som moralsk uskyldige og neutrale med hensyn til race og racisme,” siger Marianne Moyaert.

Hun giver et konkret eksempel:

“Hvis vi ser på Holland, og hvordan hvide hollændere forholder sig til deres historie med kolonialisme og slavehandel, ser vi et ‘historisk hukommelsestab’, som mange hvide hollændere udviser vedrørende deres koloniale fortid og involvering i slavehandlen. Denne selektive hukommelse giver dem mulighed for at opretholde en national identitet, der er rodfæstet i værdier som tolerance, progressivitet og egalitarisme – samtidig med at de nægter at engagere sig i de mørkere aspekter af deres historie.”

‘Hvid tale’ handler om strategier brugt af hvide mennesker til at undvige diskussioner om race. Undvigelse er helt centralt ved ‘hvid tale’: Ved at engagere sig i hvid tale kan hvide mennesker undgå dybere engagement i racespørgsmål, bevare deres uskyldsfølelse og opretholde status quo.

“Vi (hvide mennesker) bruger ‘hvid tale til at afspore samtaler om race, til at trække os tilbage i tavshed, til at afbryde talere og emner og til at samarbejde med andre hvide om at skabe en ‘venlighedskultur’, der gør det vanskeligt at kritisere os,” siger Marianne Moyaert.

‘Hvid tale’ anvender ofte en slags ‘manuskripter’ – altså en fast skabelon – i samtaler om race. De fremføres som sund fornuft, men forhindrer samtalen i at udvikle sig og meningsfuldt udforske racemæssige spørgsmål. Eksempler på disse manuskripter på ‘hvid tale’ er: “Jeg ser ikke farve, jeg ser mennesker”; “Lad os ikke fokusere på race, det splitter os bare. Nej, lad os hellere fokusere på det, vi har til fælles,” og “Jeg har sorte venner, så jeg er ikke racist.”

RELIGIONSTELOGI OG INTERRELIGIØS DIALOG SOM HVID TALE

Hvilke ‘manuskripter’ bruger religionsteologer til at aflede den teologiske samtale om race? Marianne Moyaert er interesseret i at kortlægge de ‘manuskripter’, der typisk bruges af den kristne teologi, når det handler om race og religion.

Et eksempel på et sådant ‘manuskript’ er racisme set som en antikristen ideologi eller racisme som kætteri.

Her bliver racisme fordømt i hårde vendinger og stemplet som kætteri, der er uforenelig med kristen tro og tradition. Hvis man er racist, kan man ikke samtidig være en sand kristen. Kætteren vender sig væk fra Gud og forsøger måske endda at lede andre på afveje.

“Her ses kætteri som gift for samfundet, og svaret er udelukkelse, så den sande lære og tro beskyttes fra den fæle racisme. Den sande tro og lære præsenteres som anti-racistisk, og derved bliver racisme ikke kun et moralsk svigt, men også en afvigelse fra selve frelsen. At være racist er at være kætter, og at være kætter er at træde væk fra løftet om frelse,” siger Marianne Moyaert.

Men dette manuskript er med til at sløre, hvordan raceideologier historisk set er blevet flettet sammen med kristen tankegang. Det skubber problemet med racisme over på en ‘anden’, mens forestillingen om kristen tradition bevares som ren og antiracistisk.

Det skaber en afstand mellem kristne og racister og beskytter kristendommens og kirkens renhed og uskyld.

“Et sådant eksempel finder vi i Den Katolske Kirke i dokumentet “We Remember”. Dette dokument fordømmer antisemitisme som en racistisk ideologi og fremstiller den som en antikristen og gudløs ideologi, der ikke kun har til formål at ødelægge jødedommen, men også at ødelægge kristendommen,” siger Marianne Moyaert.

Den påstår, at den “nazistiske antisemitisme” havde sine rødder uden for kristendommen, og ved at forfølge sine mål tøvede den ikke med at modsætte sig kirken og også forfølge sine medlemmer.” Der skabes altså et binært forhold mellem kristendom og antisemitisme. Hjertet i den kristne tradition er sandt og antiracistisk; raceproblemet er et sted uden for kristendommen, som en trussel selv mod den kristne tradition.

I stedet for at konfrontere sin fortid og anerkende kontinuiteten mellem hvordan kristne dehumaniserede og racialiserede jøder, og de metoder som nazistiske antisemitter anvendte, tager kirken afstand fra moderne antisemitisme ved at erklære den for antikristen. Denne holdning gør det muligt for kirken at bevare et billede af uskyld, hvilket antyder, at den ikke er medskyldig og hævder endda, at kristne kunne have været de næste ofre.

“Denne afstandtagen fra historisk medskyldighed kan ses som en form for ‘hvid tale’, fordi den forstærker fortællinger om uskyld og renhed i kristendommen, og påstår problemet udelukkende ligger uden for kirken i stedet for at anerkende, hvordan disse dynamikker har udspillet sig i dens egen historie. Dette tjener ikke kun til at beskytte dets selvbillede, men flytter også fokus væk fra den fortsatte indvirkning som dens lære og praksis har på racemæssige og etniske minoriteter. På denne måde handler det mindre om ægte forsoning eller ansvarlighed og mere om at bevare en særlig forståelse af kristen identitet, der udelukker de ubehagelige sandheder fra dens fortid,” siger Marianne Moyaert.

PANELSAMTALE MELLEM TRE TEOLOGER

Efter Marianne Moyaerts oplæg og fælles middag for alle deltagerne inviteres Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen, lektor i systematisk teologi ved Det Teologiske Fakultet i København og Laura Bjørg Serup Petersen, postdoc på afdeling for teologi ved Aarhus Universitet ind i en panelsamtale med Marianne Moyaert.

Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen forsker bl.a. i dogmatik, økumenisk teologi, religionsteologi samt moderne teologi med særlig fokus på efter-dialektisk teologi, herunder kropslig og kontekstuel teologi (fx feministisk teologi, tyk-teologi og neurodivers teologi). Laura Bjørg Serup Petersen, forsker bl.a. i interkulturelle og interreligiøse møder i folkekirken.

MENNESKER MED MIGRANT-BAGGRUND I DEN DANSKE FOLKEKIRKE

Laura Bjørg Serup Petersen, der har skrevet ph.d. om møder mellem mennesker med migrant-baggrunds møde med danskere gennem Folkekirken, genkender flere aspekter i Marianne Moyaerts oplæg fra sit ph.d.-projekt. Både i den del af vores historie, der handler om racisme, som vi helst ikke vil tale om, og i de konkrete møder mellem personer med migrant-baggrund og kirkegængere og ansatte med dansk baggrund i Folkekirken.

“I mine interviews med de danskere, der kommer i kirken, er der en meget positiv indstilling til, at mennesker med migrant-baggrund bliver en del af kirken. De ser det som en mulighed for fornyelse og vil gerne række ud og inkludere mennesker med forskellig herkomst og religion i kirken. Men der er ofte en distance mellem idealet om, hvad man gerne vil være som kirke og den praktiske virkelighed,” siger Laura Bjørg Serup Petersen.

Hun så en vis tøven ved at tale om, hvad der egentlig er på spil, når et meget ulige møde finder sted mellem mennesker, der er født og opvokset i Danmark og er en naturlig del af kirken og mennesker, der lige er kommet til landet. At der på flere måder er tale om en skæv fordeling af magt, fx i forhold til roller af givere og modtagere, forhåndskendskab og definitionsret. Det var også nemmere at prædike om Kristi enhed og den universelle kristendom, som et ideal i mange menigheder, end det var at skabe enhed og plads til forskellighed i praksis.

Laura Bjørg Serup Petersen spørger Marianne Moyaert, hvordan man helt konkret kan håndtere dette møde. Et møde hvor der er mange niveauer af forventninger både fra de danske kirkegængere og fra personerne med migrant-baggrund. Hun har oplevet, at nogle med migrant-baggrund ikke kun forventer at blive en del af kirkelivet, men også ofte ser kirken som en vej ind i det danske samfund.

Marianne Moyaert er kritisk overfor, at den interreligiøse dialog bliver set som et neutralt sted, hvor vi på lige fod kan udveksle historier og religiøse erfaringer. Tanken om at alle har en fortælling, de gerne vil fortælle, er smuk, men problematisk.

“Vores forestilling om, at vi alle er forskellige på den samme måde, skjuler, at nogle er mere forskellige end andre,” siger hun. “Og vi bliver nødt til turde tale om, hvad der virkelig er på spil: Hvilke normer er der i samfundet i forhold til køn, race og religion? For der er en standard i samfundet om, hvad den ‘normale’ religion er, og derfor er der nogle, der falder uden for normerne og nemt kan komme i en position, hvor de skal forsvare sig,” siger Marianne Moyaert.

Vi bliver altså nødt til at indse, at vi er de dominante, der fylder dialogrummet med vores normer. Fx bliver selve dialogen et ideal for alle. Men vi må acceptere, at minoriteter kan have brug for ikke at være i dialog og tale vores dialogssprog, men finde deres eget og have brug for tid og rum til at reflektere over deres egne fortællinger og de normer, de møder. Et rum hvor de kan udvikle sig og finde deres vej og måske en anden dialog, hvor de selv sætter agendaen.

DIALOG MED DEN ANDEN KRÆVER OGSÅ SELVREFLEKSION

Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen tilslutter sig flere af Marianne Moyaerts pointer. "Jeg arbejder med dogmatik inden for en dansk, luthersk tradition og kan nikke genkendende til beskrivelsen af religionsteologiens udfordringer. Mit spørgsmål er: "Hvad gør vi nu?" siger Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen.

Hun har et grundlæggende spørgsmål, hun gerne vil diskutere, nemlig forholdet mellem den anden og selvet. De to ting kan ifølge Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen ikke skilles ad.

"Det er indbygget i kristendommen, at den er optaget af den anden. Men vi kan konstatere, at det store fokus religionsteologien har haft på den anden, har betydet, at den ofte ikke har været så selv-reflekterende. Vi vil så gerne fejre og værne om den anden, men i vores iver er vi ikke altid tilstrækkeligt bevidste om, at vi nedlægger vores egen religion, normer og værdier over samtalen. At passe på den anden er også at reflektere over sig selv," siger Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen.

Det er altså ikke et spørgsmål om enten-eller, men et både-og. Til religionsteologien hører også en refleksion over eget ståsted og egen praksis: Hvor er vi selv? Hvad gør vi selv? For vi kan ikke sige noget om den anden uden at sige noget om os selv. I det religionsteologiske fokus på forholdet mellem religioner må der også stilles selvreflekterende spørgsmål om eget udgangspunkt.

RACE GENNEMSYRER SAMFUNDET

En anden indsigt, Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen gerne vil bringe frem, handler om relationerne mellem begreberne race, køn, seksualitet og kropstørrelse. Begreber, der kaster lys på nogle af de magtstrukturer og diskriminationsformer, der præger mange samfund i dag.

Hun besøgte forrige vinter National Museum of African American History and Culture i Washington, hvor der på fjerde sal var en udstilling om medicin, der skulle gøre sorte til hvide.

"Et af mine forskningsområder er tyk-teologi og tyk-befrielse, og da jeg så udstillingen, tænkte jeg på al den medicin, der i dag produceres for at gøre folks vægt lavere," siger Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen.

Hun fortsætter: "Forskning viser, at spørgsmålet om race er historisk kædet sammen med tykthed. Frygten for tykthed og frygten for sorte mennesker er indlejret i vores kultur. Spørgsmålet er, hvordan vi skal gribe det an, når det hele er filtret ind i hinanden?" siger Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen.

Tanken om, at det er negativt at være tyk hænger altså blandt andet også sammen med tanken om, at det er negativt at være sort. Det er en sammenhæng, der især dukker op i oplysningstiden. At det så at sige er det samme, der gør mennesket tyk og sort.

"Det er vigtigt at huske, at når vi taler om racisme kan det i praksis ikke adskilles fra andre diskriminationsformer som fx tykthed og køn. Det er bl.a. her mange udfordringer ligger: At selvom vi godt kan trække fx racisme frem og se på begrebet isoleret, må vi have os for øje, at det er sammenfiltret med andre begreber og måder, som mange i dag lever på," siger Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen.

Marianne Moyaert siger afslutningsvis, at vores ønske om at være gode og uskyldige betyder, at vi bilder os selv ind, at vi er ude over det med race. Men måske det er på tide at konfrontere os selv med, at det er vi ikke. Hun konstaterer, at de sværeste grupper at overbevise om dette ikke er de konservative kristne, men de progressive og liberale kristne, der ser sig selv som åbne og tolerante.

"Vi bliver nødt til at tale om historien og racisme. Og spørge os selv, hvorfor vi har så stor modstand mod det. Hvad handler det om? Og hvad forskellige grupper i samfundet har brug for? Nogle gange er det måske mindre dialog. Eller en anden form for dialog. En dialog, hvor vi ikke sætter dagsordenen som det hvide flertal. Vi skal kort sagt give plads til andre," siger Marianne Moyaert.

Dagen afsluttes med fællessang fra højskolesangbogen i søsterstuerne, hvor der synges sange fra Grønland, Sverige og Norge.